

Къумпыл Мурат журналистхэм адырийгээ зэдэгүүшүүгээр

**Адыгэ Республикэм и Лышъхээ иштээрлихэр пэлтээ гэнэфагъэкээ
зыгъэцэктээр Къумпыл Мурат Шъачэ щыкъогъе Урысые
инвестиционнэ форумым къыщаётыгъе юфыгъохэм япхыгъеу
федеральнэ ыкчи регион СМИ-хэм ашыгхэм яжурналистхэм
зэдэгүүшүүгээр адырийлагъ.**

Республикэм иштээрлихэр гээдэхийнхэр, адьгийн инвестициехэр нахьыбэу къылакъаханхэмкээ юфтыхабзэхэр зэрахъэхэр афэгъэхыгъеу.

Къумпыл Мурат къызэрэхийнхээгээдэх, республикэм нахьыбэу инвестициехэр къылакъаханхэмкээ юфыу ашыгчлалыг иштээрлихэр юфыгъохэм ашыгхэм инфраструктурэм ехыгъэхэр, инвестиционнэ плошадкэ

хъазырхэр гээдэхийнхэр, адьгийн инвестициехэр нахьыбэу къылакъаханхэмкээ юфтыхабзэхэр зэрахъэхэр афэгъэхыгъеу.

«2025-рэ ильэсм нэс къызэлтийнхэр тэргүүлэхэд Адыгийн щаштагыг эзэлтийнхээгээ юфыгъохэм мэхъу. Инвестицийнхэмкээ юфыгъохэм нахьышүү шыгъэнхэр, бизнесимрэ проектихэмрэ агуулхашт мылькум икъялуплэхэм зягъэ-

ушомбгүүгъенир, къэралыгъомрэ унэе юфыгъохэмрэ язэдэлжээнгээ нахь гээтээрэзгүүгъенир къыдээзилтийнхэр юфтыхабзэхэм зэшюхыгъиэу афэхүүтхэр дгэнэфагъэх. Ажырэ ильэсм ухьтэм диштэрэ инвестиционнэ политикийн зетхъэрэм амал къытгыгъ зимильтуу Адыгийн иэкономикэ хээзильхээ зэшюхыгъохэм нахь къялущт шыгъялхэр къыхэхийнхэмкээ. Ац фэдэ зекулаакэм иштуагъэкээ республикэм иштуагъэкээ

къялуплэхэр нахь шогъэ ин хэлтээ дээфедэнхэ тъээшт», — къыхигъэшчиг Къумпыл Мурат.

Республикэм хэхъоныгъэу ышынгытэй укытгүүштээн зыхъукэ, АР-м и Лышъхээ иштээрлихэр пэлтээ гэнэфагъэкээ зыгъэцакъэрэм къызэрэхийнхээгээдэх, лъэнэкъуабэ къыдээзилтийнхэр ёклонлакъэм тэгээлтийнхэр юфыгъохэм гучакълэхэр зэхэгжээнхээ ыкчи джырэхээ юфыгъохэм нахьшүү шыгъэнхэр фае.

Адыгийн хэхъоныгъэм ельтийнхэр шыольтириш къыцыхагъэшчиг: пэсөлпэш индустрieri, агропромышленнэ комплексир ыкчи турист-рекреационнэ комплексир. Кластерхэм апае чынпэхэри къыхагъэшчиг, ин-

весторхэм фэгъэлтэнгээ гээдэхийнхэр афашыгъытых.

Журналистхэр анахьэу къызкээлчагъэхэм ашыгхэм про-мышленностын, экономикэм иагарнэ сектор, туризмэй яхэхъоныгъэхээ амалэу юфыгъохэм, федеральнэ программэхэм зэрхэлэхээштхэр ыкчи нэмэгдэхэр. Нафэу зэрэштийнхэмкээ, федеральнэ мылькум юфыгъохэм сомэ миллиарди 3 фэдиз республикэм къызфигъэфедэн гүхэль ил. Социальнэ лъэнэхээ зэрхэлэхээштхэр ыкчи нэмэгдэхэр. Нафэу зэрэштийнхэмкээ, федеральнэ мылькум юфыгъохэм сомэ миллиарди 3 фэдиз республикэм къызфигъэфедэн гүхэль ил. Социальнэ лъэнэхээ зэрхэлэхээштхэр ыкчи нэмэгдэхэр.

«Цыфхэм юфыгъохэмкээ нахьшүү шыгъэнхэр — ары шынэрль шыгъалэу тилэр. Федеральнэ лъэнхээтхэм янашьохэр юфыгъохэм гэцэлгээ зэрэхъуухтхэм тырыгъуазээти юфыгъохэм зэхэтэш», — къыхигъэшчиг Къумпыл Мурат.

Адыгэ Республикэм и Лышъхээ иштээрлихэр пэлтээ гэнэфагъэкээ зыгъэцакъэрэммы ильэсм ыкчи ыпкэлэхэр республикэм зэшүүхинеу юфыгъохэм афэгъэхыгъеу къылодотагъ.

**Адыгэ Республикэм и
Лышъхээ ипресс-къулыкъу**

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо
Совет — Хасэм щызэхашэхтээ
Ныбжыкъэ парламентын хэтыгтхэр
ухэсигъэнхэм ехыллагъ**

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу N 61-рэ зытээтуу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм щызэхашэхтээ Ныбжыкъэ парламентын хэтыгтхэр ухэсигъэнхэм ехыллагъ» зыфилуу 2016-рэ ильэсм шакъогъум и 17-м къыдэкъигъэм тэгээлтийнхэр Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм унашъу шыгъэнхэм:

1. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм щызэхашэхтээ Ныбжыкъэ парламентын хэтыгтхэр (гуадзэм диштэу) ухэсигъэнхэм.

2. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу N 854-рэ зытээтуу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм щызэхашэхтээ Ныбжыкъэ парламентын хэтыгтхэр ухэсигъэнхэм ехыллагъ» зыфилуу 2014-рэ ильэсм мэзаем и 12-м къыдэкъигъэм иа 1-рэ пункт къялчэ имылэжьэу лъытэгъэнхэм.

3. Мы унашъор къэбар жыгъэм иамалхэм къыхягъэу тэгъэнхэм.

4. Заштэрэ мафэм къыщыублагъэу мы унашъор къялчэ иштээрлихэр.

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**
къ. Мыекъупэ,
мэзаем и 21-рэ, 2017-рэ ильэс
N 138

Сабыир Къыгъэнэжьыгъ

Хыкъум приставхэм яфедеральнэ къулыкъу и Гээорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэхэм имежрайон отдел иофишишэу Тхъаркъохъо Азэммат Аслынбый ыкъом пысм хэфэгъэ сабый цыкъур къыгъэнэжьыгъ.

Мэзаем и 25-м Азэммат иунагъо игъусэу комплексэу «Даховская Слобода» зыфиорэм зышигъэпсэфынэу къялчэ. Мы чынпэхэм щыдажгүүтгэгээ къялчэ цыкъур къялчэ ар алтынлэхээ щыгъыгъ. Пысм метрэ заулэхээ пэччыжээ күшхъяфачаэм тесэу къээзчыыхъяштэгъэ сабый ошэдэмшишэу зэлтийнхэр, транспортын иштээрлихэр пысм чынпэхэм хэфагъ. Азэммат иштигъын джыбэхэм документхэр, телефонын машинэ лүнкъыбзэхэр зэрарылхэу пысм хэпкэлэхэр. Хыкъум приставхэм къялчэ цыкъур къялчэ, нэпкын къылчыхъяштэгъэ. А ухьтэм сабый ятэ-янхэри къыгъулэдэгъэх. Нэужум къызэрэнэфагъэмкээ, пысубытгэлэх икууагъэ метри 2,5-рэ фэдиз хуушигъыгъ.

Тхъаркъохъо Азэммат лыгъэу къыхягъэхэм иштуагъэкээ тхъамыкъур къялчэ, сабый цыкъур псаоу къэнэжьыгъ. Джырэ ухьтэм зынныбжэ имыкъур къялчэ иштээрлихэр.

Хыкъум приставхэм яфедеральнэ къулыкъу и Гээорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэхэм имежрайон отдел иофишишэу Тхъаркъохъо Азэммат Аслынбый ыкъом пысм хэфэгъэ сабый цыкъур къялчэ аш зэрэфэрэзэхэр къулыкъум иштээрлихэр.

Азэммат иштээрлихэр

хэш ы -

къылчо

фызи

иэ

специалист, цыфыгъэшхэо хэль.
Мынж фэдэ чынпэхэм зэрифагъэр

лыгъу и Гээорышланлэу Адыгэ Республикэм щылэхэм имежрайон отдел иофишишэу Тхъаркъохъо Азэммат Аслынбый ыкъом пысм хэфэгъэ сабый цыкъур къялчэ аш зэрэфэрэзэхэр къулыкъум иштээрлихэр.

АДЫГЕИМ ЩЫХЪУРЭ-ЩЫШІЭРЭР

Щагухэм ыкъи паркхэм язэтегъэпсыхъан

Гъатхэм иапэрэ мафэ УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Хассанэкъо Мурат партиеу «Единэ Россиием» и Тхъаматэ иобщественне приемнэу Адыгеим щылэм цыфхэр ригъэблэгъаэх, нэмикъ зэлукъягъуухэри илагъэх.

Хабзэ зэрэхъуугъэу, гумэкъытво зиэ цыфхэм депутатым зыкъыфагъэзэн амал ялагъ, мызыгъэгум ахэр Мыекъуапэ щыпсэухэрэр аргыгъэх. Социальна ѹфигохэм язэшохын анахъ шхъяаэу къаитеигъэрэх. Нэбгырэ пэлчэ иупчэ бэ тэмышээ джэуап ратыжыщт.

Хассанэкъо Мурат «Единэ Россиием» ифракцииу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм щылэм идепутатхэми алыгъа. Партийнэ проектыккэу «Къелэ цыкъухэм япаркхэр» зыфиорэм икоординаторэр Игорь Ческидовыр, проектэу «Городская среда» зыцэлэ икоординаторэр Олег Картамышевыр игүсэхэу нахъ мэхъанэ зиэ псэуальхээр зэтегъэпсыхъээ.

Гъэнхэмкэ гухэльэу агъэнафхэрээм атегуущыагъаэх. Йофтхъабзэм хэлэжагъартният ишацэлтийр гъэцэлкэлко комитет ишацэлтийр, тикъэлэ шхъяаэ инароднэ депутатхэм я Совет идепутатэу Афешэгъо Рэмээн. — Ахъщэу къатлупшиштымкэ зэтэргээпсыхъащт паркхэр ежь цыфхэм къыхахын амал ялэнэр ары мы проектым ишпээрэиль шхъяаэр, — къыуагъ М.Хассанэкъом.

АР-м и Парламент идепутатхэм къизэрхагъэцгъэмкэ, федеральнэ, региональнэ ыкъи муниципальнэ депутатхэм я зэхэльэу юф зызэдашшээ, мы проектым шуагъэ къытышт, цыфхэмкэ федэх хъушт.

Партиеу «Единэ Россиием» и Адыгэ шьолтыр къутамэ ипресс-къулыкъу.

— Мы проектыр, нэмикъхери щылэмнэгъэм щыпхырыщыгъянхэм пае федеральнэ гупчэм къытлупшийрэ мылькум даклоу ежь субъектхэми яахъщэ хальхъан фае. А шапхъэр гъэцэлкэлгъэнимкэ мэхъанэшко зиэр региональнэ депутатхэр арых, — къыуагъ УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутат.

Проектэу «Къелэ цыкъухэм япаркхэр» зыфиорэр зэрэгцэлкэштэйн иофыгыр парламентариихэр тегуущыагъаэх.

— Ахъщэу къатлупшиштымкэ зэтэргээпсыхъащт паркхэр ежь цыфхэм къыхахын амал ялэнэр ары мы проектым ишпээрэиль шхъяаэр, — къыуагъ М.Хассанэкъом.

ТИЗЭГҮКІЭГҮҮ ГҮЭШІГҮНХЭР

Шэн-хабзэр агъэжъынчы

Краснодар итвортсэхэе «Премьерэм» ипчыхъэзэхахъэ Адыгэ Республиком и Къэралыгъо филармоние щыкъуагъ. Къэээх орэдхэр зэрагъэжъынчыгъэхэм даклоу, къашъоу къашыгъэхэмкэ искусствэр зышогъяшшэгъонхэр агъэгушуагъэх.

«Криницэм» ихудожественне пащэу, Урысъем искусствэхэмкэ изаслуженэ юфышшэху Владимир Капаевыр Адыгейм иныбджэгъушу. Концертхэр ыгъэхъязырхэ зыхъукэ, лъялпк шлэжкыр, шольтырхэм зыэфыштыкъяхъэр гъэлтигъянхэр къыдэлтийтэх. Филармониум щыкъогъэ пчыхъэзэхахъэм урысхэр, адыгхэр, къэндзалхэр, къэээх ансамблэхэр, нэмикъхэри щитльгэгъуагъэх.

Джэнкъо машом пщэс луом зыщеэты, къымыгъэзэжъинэу ошьогум ехъэ. Унэм икыгъэ къалэм ныр ежэ, къыгъэзжыщтэу мэгугъэ... Аш фэдэ гупшысэхэм орэдэр къагъэбаи, уедэлзэ, ным игумекъэм пкынэл-лынэр зэлъаку.

Мыекъуапэ иансамблэу «Казачатэм» концертэм орэдхэр къыщиуагъэх, пчыхъэзэхахъэр гъэшшэгъонэу къяагъэ. Сахьидэкъо Нурбый.

Сурэйтим итыр: «Криницэр» зэхахъэм хэлажъэ.

МЧС-м Къеты

2017-рэ ильэсийм пыкыгъэ мэзитүм гъогогу 12 машом Мыекъуапэ зыкъышиштагъэх агъэунэфыгъ, зы нэбгырэ ахэм ахэкъодагъ.

Нахъыбэрэмкэ аш фэдэ тхъамыкъягъохэр къызышхъуугъэхэр унэе унэхэр ары. Электротүччичэхэм язытэз зэрэдэгигъэр, шапхъэу ѡшыэхэр зэраукуугъэхэр ары ахэм лъапсэ афхэхъуугъэр.

Заводхэм къыдамыгъэгъигъэ, ежь-ежырэу ашыгъээ электропкъягъохэр агъэфедэхэ зэрэмыхъуущтэр ятэо зэлпэти, тхъамыкъягъохэм

я процент 90-р къызыхэкъирээр цыфхэр зэрэмысакхэрээр ары.

Гүшүйэм пае, мэзаем и 16-м Мыекъуапэ ипереулкэу Нагорнэм тет унэе унэм ышхъэ машо къыкъэнэгъа. Мэзаем и 18-м Мыекъуапэ иурамэу Разиням ыцэлкэ щитым тет унэе унэм машом зыкъышиштэгъа.

Джыри ээ шыгу къетэгэкъыжыр пэл шүхэльэу туутын шууешшэ зэрэмыхъуущтэр, аш тхъамыкъягъохэр къызыдихын зэррэлэкъыщтэр. Электропкъягъохэр хэгъэнаагъэхэу, зи алтымылпээр къэшумыгъанх. Машом зыкъи-мыштэнимкэ шапхъэхэр шумыгуукох, шьууни, шууипсауныгы Ѣнэгъуалэ ишумыгъяацох.

Зыгорэкъ машом зыкъиштагъэу зышуульэгъукэ, псынкъэу телефонэу 01-мкэе макъе яжкугъээ. Испытэгъур къесыфе цыфхэм ягъэкошынкэ ыкъи машом ишээлкосэжынкэ шууфэлэкъыщтэр зэкэ шууштэ.

Машом зыкъиуумэгъэним епхыгъэ упчэу шууилэхэмкэ Урысъем и МЧС Адыгэ Республикомкэ и Гъэлорышшэлэпэ шхъяаэ ителефонэу 56-80-78-мкэе ѡ Кыбыле шьолтыр гупчэм (къалэу Ростов-на-Дону) ителефонэу 8-863-240-66-10-мкэе зафэжкугъэээн шуулэкъыщт.

Къалэу Мыекъуапэ мэшэлгээлкосэнимкэ икъэралыгъо инспекторэр Р.А. КУШЬУ

Унэу стырэм къирашыгъэх

Мэзаем и 23 — 24-рэ чэшым сыхтаатыр 4-м Кошхэблэ районым ит псэүглэу Вольнэм патруль къулыкъур щахъыэ, ротэу N 3-м инспекторхэу Емыж Русльянэрэ Шхъялпэцэ Муратре чыльэ унэм ишхъаныгъупчэ үгэлэх къырихэу альэгъуагъ.

Полицейскэхэм ямашинэ тет сигнализациер псынкъэу хагбани, аш ѿшисэхъэрэ къагъэущхэу фежъагъэх. Мэшгээ-къяасэхэр къэмисхээз, унэр зиехэмрэ гъогу-патруль инспекторхэмрэ лъялжээгъуагъэр къызфагъэфедэхээз, машор агъэлкосэн альэкъыгъ. Оперативнэ юфышшэу инспекторхэм зэрхъяацэ ишуагъэкъэ, унэу стырэм исхэр псаоу къэнагъэх.

ЩЫЭНЫГЪЭМРЭ ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

Яофтшэн нахь агъельэшина фае

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм изэхэсигъо щылагъэм АР-м хэгъэгу клоцт Йофхэмкэ и Министерствэ 2016-рэ илъесым Йофту ышлагъэм изэфхысыжхэм депутатхэр ашигъэгъозагъэх министрэм ипшъэрьльхэр зыгъэцкэйрэ Брантэй Мурадинэ. Оперативнэ Йофшэн ным ильэнкъо шхъялхэм ар къашынуцугъ, зэштуахын альэкъыгъэм, аш дактоу щылагъэу, гумэкъыгъо щылхэм ар къатегушылагъ.

Ыпэрэ илъесым егъепшагъэмэ...

Блэклигъэ илъесым республикэм бзэджэшигъэ 4639-рэ Ѣызэрхагъ, ыпэрэ илъесым егъепшагъэмэ, ар проценти 6,4-кэ нахь макт.

Бзэджэшигъэ хыльтэхэм ыкчи хыльтэхэдэхэм япчагъэ 832-рэ мэхъу. Цыфыр зэраукалыгъэм, хүнкэнным, тыгьюным япхыгъэ бзэджэшагъехэм япчагъагъэ къышыклагъ. Ау цыфыр имсаныгъэ зэрарышо зэрэхагъем зээрхагъем зэрэхагъем япчагъагъэ 29,4-кэ нахьыбэ хыльтэхэм япчагъагъэ 2015-рэ илъесим.

Следственнэ Йофшэнныр

Бзэджэшигъэ зэхагъын альэкъыгъэр процент 12,9-кэ нахь макт хыгъэ.

Аш хэхъэх хыльтэхэр ыкчи хыльтэхэдэхэр, тыгьюным, хүнкэнным япхыгъэхэр, гэвч цыфыр зэраукалыгъэм, фэтэрхэм зэрэтигъуяхъехэм, лашэр хэбзэнчъеу зэрэгэзеклорэм альэнкъооктэ зэхагъын альэкъыгъэр нахьыбэ хыгъэ. 2016-рэ илъесым следст-

веннэ къулыкхэм зэхагъынэ уголовнэ йоф 3884-рэ алэкъэльгъагъ, хыкумым йоф 886-рэ лэклагъехъагъ. Зэхагъынэ щытыгъэ уголовнэ йоф 3143-м щыщэу 2258-рэ къызэтигъагъэ уцуагъ. Мы лъэнкъомкэ йофшэнныр нахь агъэлэшигъын фаеу къытуагъ монголтэм ипшъэрьльхэр зыгъэцактэрэм.

Профилактикэр

Цыфыр зыхэлэжьэгъэ йофхъэбээ 1541-рэ 2016-рэ илъесым зэхагъагъ.

Ахэм ящынэгъончъягъэ хэбзэхуумэктэ къулыкхэм къаухуумагъ. Аш дактоу щылхэм видеокамерэ 78-рэ ащаагъуцугъ, ахэм аххъэх гъогурыкъонир щынэгъончъеням фытэ-

тээпсхыхъэгъэ видео ыкчи сурэт тезыхырэ пкыгъо 28-рэ. Илъесэу икыгъэм мыш фэдэ камэрэ 24-рэ агъеуцугъ. Мы системэм иштуагъэктэ хэбзэукъонгыгъэ 1193-рэ къыхагъэшыгъ, бзэджэшигъы 4 зэхагъыгъ.

Мы лъэнкъомкэ йофшэнныр агъэлэшигъы нахь мышэми, республикэм иобщественнэ цылхэм блэклигъэ илъесым бзэджэшигъэ 958-рэ ашыгъэ 2015-рэ илъесим.

Къольхъэ тын-тыхыныр

2016-рэ илъесым мыш епхыгъэ бзэджэшигъэ 81-рэ республикэм Ѣагъунэфыгъ.

Экономикэ бзэджэшигъэхэр

Мы лъэнкъомкэ зэрахъэгъэ бзэджэшигъэхэр процент 16,6-кэ нахь макт хыгъэ.

Ахэм якъихгээшын фэлээгъэ подразделенихэм юфи 175-рэ хыкумхэм алэкъагъехъагъ, 123-рэ хыльтэхэм ыкчи хыльтэхэдэхэм

ахалтыгъэх. Бзэджэшигъэхэм зээрэу къахыгъэр сомэ миллион 249-м ехъу, къызэкигъэхъожын альэкъагъэр процент 30 мэхъу.

Административнэ практикер

2016-рэ илъесым хэбзэхуумактюхэм административнэ хэбзэукъонгыгъэ 26546-рэ агъунэфыгъ, зэклэмкти протокол 26044-рэ зэхагъэуцугъ.

Ахэм ательйтэгъэ ахьщэу къызэкигъэхъожыгъэр сомэ миллиони 7,7-м ехъу. Хыкум приставхэм юф 13355-рэ алэкъагъехъагъ, ахэм сомэ миллиони 9-м ехъу ате-

фэ. Къалахыжын альэкъагъэр сомэ миллиони 3-м тэлкү ехъу.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ТХАРКЬОХЬО Адам.

Бюджет ахъщэр къэухъумэгъэныр

Бюджет ахъщэм игъэзеклон ыкчи игъефэдэн епхыгъэ бзэджэшигъэ 18 агъунэфыгъ.

Уголовнэ йофу зэхагъыхэм къызэкигъэр сомэ миллиони 3,3-м ехъу, аш щыщэу къызэкигъэр сомэ миллиони 1,1-м ехъу.

Дисциплинэр

Илъесым изэфхысыжхэм къызэрагъэльгъуягъэмкэ, къулыкы дисциплинэр гъогогу 1081-рэ аукъуагъ, лажъэ зиэ нэгъэр 792-рэ агъунэфыгъ, 529-мэ пшъэдэкыгъ арагъэхъыгъ. Къулыкыши б-мэ альэнкъооктэ уголовнэ йоф 41-рэ къызэуахыгъ.

Цыфхэм йоф зэрадашээр

2016-рэ илъесым республикэм Ѣылсэурэ цыфхэм АР-м и МВД гъогогу 5992-рэ зыкъыфагъэзагъ.

Ахэм зэкэми ахэппльягъэх, зэрифэшьуашу зэхагъыгъ. 2017-рэ илъесыр къызихъа-гъэм къыщуяблагъу нэбгырэ шыилд фэдизмэ полицием зыкъыфагъэзагъ.

Гъогухэм къатехъухъэрэ хъугъэ-шагъэхэр

Блэклигъэ илъесым Адыгэим игъогухэм аварие 506-рэ къатехъухъагъ, ахэм нэбгыри 119-рэ ахэкодагъ, нэбгырэ 595-мэ шъобжэхэр хахыгъэх.

Ыпэрэ илъесым ельтыгъэм, пчагъэхэр нахь макт хуульхээми, гумэкыгъо Ѣылхэдэг джыри бэдэд. Ештуагъэу рулым кэргэтигъэхъэ водительхэм апкъ къылкыкээ авариехэм нэбгырэ 38-рэ ахэкодагъ, 79-мэ шобжэхэр хахыгъэх. Яштэнэрэ аварие пчагъэхъэ зыныбжь имыкъугъэхэр хэфагъэх, ахэм сабын 3 ахэкодагъ. Гъогу-патруль къулыкын иофшэхэм административнэ хэбзэу-къонигъэ 156562-рэ къыхагъэшыгъ. Хыкумхэм зэхагъынэ йоф 7720-рэ афагъэхъыгъ, ахэм къакэлхыклоу транспортыр зэрафэнхэмкэ фитынгъэу ялэр айхыгъэнэм епхыгъэ унэшю 2323-рэ ашыгъ. Сомэ миллионы 172,8-м ехъу зытефэрэ административнэ тазыр 247688-рэ атшральхъагъ. Къызэкигъэхъожын альэкъагъэр сомэ миллиони 89,6-м клахъе е процент 64,4-рэ.

Псэупэ-коммунальнэ хъизмэтыр

Мы лъэнкъомкэ хэбзэхуумактюхэм администрации хэбзэукъонгыгъэ 26546-рэ агъунэфыгъ, зэклэмкти протокол 26044-рэ зэхагъэуцугъ. Ахэм атефэрэ пшъэдэкыгъыр ягъэхыгъэнэрэ полицием иофшэхэм япшъэрьль шхъялхэу альятэ. Блэклигъэ илъесым мыш епхыгъэ уголовнэ йоф 4 къызэуахыгъ.

Очепщые щыщ Къэзэнч Мосэ ыныбжь ильэс 90-рэ зэрхуягъэр хигъеунэфыкыгъигъ. Къуаджэм хуу-лъфыгъэр нахыжъеу ары щыпсэурэр. Мосэ фегу-шонху Туцожь районым ипащэхэр, ветеранхэм я Совет хэтхэр ыдэжь еблэгъагъех, ныбжь дахэу зынэсыгъем пае фегушуагъех.

Къэзэнч Мосэ 1927-рэ ильэсүм къэхъугь. Хэгъэгу зээшхор къизежъэм къэлэ Иэтхъягъ. Ятэрэ ышнахыжъэр эззуплэм лухыагъех ыкли къа-тээжъыгъэп. Ежь Мосэ зэо къыбым щылагъ, лэжыгъе луихыжъыгъ, йонекло машинэм тесигъ. Ильэс 14 зыныбжь кла-лэхэр нахыжъхэм ягъусеу, аготхэу адэлжъагъах.

— Цыиф щылагъэп, бзыльфыгъе тхамыкъе закъохэр ары, — ыгу къэкъыжы Мосэ зэо ильэсхэр. — Прицепщикэу юф сшлэнэу езгэжъагъ. Заор за-ухым, гъаблэр къежъагъ, ари итшыгъ.

Федэ гукъэкъыжъхэмкэ имэ-фэкл къеблэгъэгъе хъаклэхэм Къэзэнч Мосэ адэгуаш.

— Зэуаплэм лутыгъэхэм афа-

дэу зэо къыбым щылэжъагъэхэм къиншхо алъэгъугь, — ело Туцожь районымкэ ветеранхэм я Совет итхаматэу Нэмитлэкю Юрэ. — Пыим пе-уцужыре дзэклолхэм ашхы-щтымрэ ашыгыщтымрэ зэо къыбым щылэхэм агъэхъазырыныр, алэклагъехъаныр ыкли ща-мыгъэклэнхэр япшъэрлыгъ.

Зэо ужым Мосэ комбайнен-рэу еджагъ ыкли зээпымью ильэс 46-рэ къоджэ колхозым щылэжъагъ. Чыплэ зэфэшхах-хэм пшъэрлыл, һэнэтэ зэмийлэхуягъохэр ашигъэцкялагъях ыкли илофшлаклэкэ Мосэ шъхэ-къэфэнгъе, лъйтэнгъе къылэжъагъех. Ионекло машинэкэ лэжъагъе ыгъуоижъагъе къод-иеп, ишыклагъэмэ, пхъагъе, жъуагъе. Очепщые щыщэу Делэкю Рещидэ ветеранхэм якъоджэ Совет итхамат ыкли чылэ колхозым ипэшагъ.

— Мосэ зыфэбгъязэрэм ульяпльэжъынэу, үкэупчлэжъынэу щытыгъэп, — ело Делэкю Рещидэ. — Сыд фэдэ юфшэни шыпкъаагъе хэльэу, ыгу етыгъеу ыгъэцаклэштигъ.

Юфшэнэым изакъоп, унгэй зэккүжки Мосэ ыгъэпсыгъ, адагагъе, цыфыгъе, зэгурлынгъе аш ильых. Джы хычэгъхуугъе къуаджэу Едэпсыкъуа Очепщые пэйнуунэгъу. Къэзэнч Мосэ комбайнэнмкэ лэжъыгъе ыуихыжъынэу аш агъэклогъагъ ыкли ишхъягъу. Нурет нэ-иуасэ щыфэхъугъагъ. Джы бзыльфыгъем щхызз къеуатэ:

— Сянэ ыпкъ къикъыкъе нэ-иуасэ тээфхъугъагъ. Ежь Очепщые щыпхуугъ, колхозым лэжъакло клощтигъе ыкли зыщын къуаджэм къикъыгъе клаэ колхозым къызэрагъэкъуагъэр зе-шээм, ыхъэлэнэу тадэжэ къыригъэблэгъагъ. Гъунэгъу къуа-

джэу Едэпсыкъуа щыщэу Ну-рыет бэрэ пэмыйлэу Къэзэнч Мосэ къыщагъ. Ильэс 60 хуу-гъэу зэдэпсэух, къэлишрэ зыпхуурэ зэдаплуу. Къызэдагъэ-шэгээ ильэсхэм зэрафэрэзэхэр къало. Ясабыйхэм унагьо ашлагъ, ахэм лъфыгъэхэр кваклэхуагъах. Унээго бэгъашэм ишъэф Къэзэнч зэшхъягъусэхэм дэгъо ашлэ. Ахэм къызэралоромкэ, зэкэм альапсэр зэдэлэжъенэгъ ыкли зэгүрьоныгъ.

— Джы къызнэсигъеми зэкэ зэдэтэшэ, — къеуатэ Къэзэнч Нурыет, — сишхъэгъу-сэ шэн дэгъу ил — цыф рэхъат. Ежь ренэу хэбзэ юфшэштигъ, сэ унагьом сиғэгъэзэгъагъ. Сшохыльягъэп ыкли, сэ сиғаеу сишштигъе нахь, зыми сиргъэзигъагъэп.

Джащ тетэу иунагьо пыта-пэу Мосэ илагъ, юфшэнэымкэ игъэхъагъэхэр аш ихьатырхэу ельйтэх. Яни псауагъе, сабийхэри адиплугъэх. Ежь быным ышхъагъ итшыгъ, юфшэнэымкэ пэриоху илагъэп. Мосэ насы-пышшу зельйтэжъы. «Щыэнгъэми, Тхээми сафэрэз», — ело. Къыфэгушонэу къыфэкло-рэ хъаклэхэм еж-эжырэу апэгъокы ыкли егъэктөжъых. Цыф гумызагъ, арьш, юф горэ ымьшэу мафэ къыхэкъирэп.

ГҮҮКЭЛЛІ Сусан.

УСАКИОУ, ЖУРНАЛИСТЭУ, СОВЕТСКЭ СОЮЗЫМ И ЛЫХҮЖЬЕУ АНДЫРХЬОЕ ХҮУСЕН КЫЗЫХҮГЬЭР ИЛЬЭС 97-РЭ МЭХЬУ

«Сэ къэслющт орэд зэпсисымыгъэу»

Адыгэ лъэпкъым ыкъо къасэу, зэльашэрэ тхаклоу, усаклоу, публицистэу Андырхье Хүусен Борэж ыкъом гъэшэ мэклэ, гъэшэ шэт илагъ. Ильэс 21-рэ ыныбжыгъэр илхуужынгъэкэ Урысы-ем, Адыгейм ыкъи Украина ятарихъ ыцээ зыхет-хэм. Шэклогъум и 8-м, 1941-рэ ильэсүм нэмыц-фашист техаклоху къэзыхуурэгъэхэм изакъоу ап-шыукло, лыгъе хэльэу фэхыгъе.

А мэфэ гомыуум Луганске-хэкум ит селоу Дьяково дэжь, игүсэгээ дзэклолхэр къыуи-тээжъотхи, ахэр ыуухумэу, иза-къоу пыим пэуцугъ. Хъадэгъур къызыжэхэуцом, гранат закъоу ыыгъыжъыр «Русские не сдаются!» ытуу, Хүусен ытупшыгъ, ежыри хэкъодагъ, фашистхэри зэтэриукалагъех. Хэгъэгүм итхаклохэмкэ апэрэу Советскэ Союзым и Лыхуужыцээр Ан-дышрхье Хүусен (ежь зынч-мынэжж ужым) къыфагъэшшо-шагъ. Андышрхье Хүусен гъэт-хапэм и 2-м, 1920-рэ ильэсүм къуаджэу Хъакурынхэба-блэ къыщыхуугъ. Зэшиллээрэ

зэшыгхуултүрэ хуухэу агуулгэх, зэшищим — Хүусен, Хъасан, Рэдже бапсэ заом щагъэтлыгъ. Ашыпхуу Долэтхъани ильэс 30 нахь къыгъешлагъэп. Хъид анахыкъагъ къалэхэм, заом ильэхъан цыкыгугъе. Хүусен ышыпхуу нахыкъу Аминэт Борэж ылхуур Шэуджэн районым анахь шъхъэкафэ зыфашэу исыгъе къэлэгъэдэжагъ, Даурхэм янысагъ, унэгъо дахь къыгъэнагъ. Ау мыкъыжын тыркъоу Хүусен ифэхы-къе, адэрэ ышилтү якъодыкъе опсауфэ зыдилгъыгъ.

Хүусен щыэнэм къэгүштыгъем фэдагъ: пасэу усэн-тхэ-

ныр ригъэжъэгъагъ, ильэс 14 ыныбжыгъэр икъуаджэ, псыхьоу Шэхъураджэ ыкли лыгъэм афэусэ зэхъум. Чыплэ гупсэр илтаплэ, фэмэльэгъукъеу бэ-ытхыгъэр. Хүусен Мамхыгъэ гурут еджаплэм икласи 7 къы-зуюм, Адыгэ педтехникиум шеджагъ, иусэнэ аш нахь къы-щызэуихыгъ. Иапэрэ усэхэр зэригъэльэгъоу, зэригъашэштыв-гъэр янэу Къутас ары. Педучи-лищим ныбджэгу благъе къы-щыфэхъугъагъ Жэнэ Къыры-мызэ. Заор къизежъэм, Андырхъуаэр дээ къулькъум щылагъ, Сталинград дээ веоннэ-политическэ училищим еджакло агъэ-къуагъ, снайпер һэпэлэсэ хуугъэ. Хэгъэгур гүнэнчээр зильэлэ Андырхье Хүусен чыплэ хы-льэ заом зыргэхэуцом, ичыгъ, ильэпкъ, янэ, цыиф пстэумэ алаа ыпсэ ытшыгъ.

Хүусен икъуаджэу Хъакуры-нэхъабли Дьяковми саугъэт ашыфагъэуцугъ, иллитературнэ-патриотическэ музей 1982-рэ ильэсүм икъуаджэ къыщыз-

иуахыгъ. Лыхуужым ыцээ Мамхыгъэ гурут еджаплэм ыкли къэлэгъэдэжэ училищэу зыщеджагъэм, къуаджэм ыкли Мыекъуапэ иурамхэм ашыщхэм ахы. Ныбжыкъэхэр лыгъэ ыкли цыфыгъэ ахэлээр пүгээнхэм Хүусен Ѣшыэнгъе ыкли итврочествэ афэлорышэ. Иусэхэм мэхъанэу яэрэ къыдальти, ком-сомолым ипремиу Н. Остро-вскэм ыцээ зытэрэштээ 1970-рэ ильэсүм къыфагъэшшо-шагъ. Хүусен ежь Ѣшыэнэ тхылъ къыдигъэйнэу хуугъэп, гъэзетхэм, журналхэм итхыгъэхэр къа-

щыхаутыгъэх. Жэнэ Къырымызэ зэо ужым ахэр къуугъоижъхи, «Сэ сиорэд» зыцэ апэрэ тхылтыр 1946-рэ ильэсүм къыдигъэкъигъ. Аш ыуж иусэхэр зыдэтхэр заулэрэ къыдэкъыгъэх: «Орэд къэслющт» (1971), «Сыпсао сышшульыт» («Счи-тайт меня живым» ытоу урысыбзээки, 1976).

Тиадыгэ тхаклохэу Кэстэнэ Дмитрий ирассказэ «Батыр», Мэцбэшэ Исхъакъ ипоэмэу «Сшынахыжъ», Яхъулэ Сэфэр ипоэмэу «Хүусен», Жэнэ Къырымызэ идокументаль энэхүү тхылтыр илэхэрээ, ипроизведенхэр ыкли Хүусен фатхыгъэ, къыралылэхэр дэтхэу къыдэкъыгъэх. Пытгъупшэнэу ухэтии Ѣшытэрэ Хүусен ыпсэ мамырныгъэр мы чышхъашьом темыкъодыкъынэм зэрэ-фитигъэхэр ары, игушыэ, иусэхэм ахэль гупшысэм епцы-жыгъыгъэп, лыгъэшхо хэлъыгъ ыкли зэрихъагъ.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Орэд къэслющт

Октябрэм сиришъаоу синаяспышу. Тхъэгъошом сибу шуагъэм фегъэлсэуш, Чэфынгъэ щылаклэ иорэд зезгээлэтэу, Сэ къэслющт зэпсисымыгъэу. Тищыкъэ чэфы дыригъаштэу, Къызэхэзыхырэми къыхидзэу, къежъую, Лыгъжу жэклэфым къалэу къыздилоу, юфымки къэшаклоу орэд къэслющт.

Пыим зызэхихырэм штыкэу пхырилэу, Гушлошкоу сибу илъир լուкъеу къыщысюнэу, Шхъбафитнгъэлан банэм сикъошхэр филэтэу, Бэнекло орэд къэслющтээ. Ымакъэкэ чанэу — инэу зиэтэу, Щылэнгъэлан гур фигъэблэу, լուкъеу, Шу зэрэлэгъуцүлтэрэм пасалъэу ялэнэу, Ключэ лъешэу орэд къэслющт. Лъэу скъялтыр нахь псынкъеу зэрифэу, Самолетыр стратосферэм фэбъибэу,

Мы ошьогур зэуи Ѣшмыхъоу къышыныр Иморадэу рихъухъэми, фэшэнэу Сэ къэслющт орэд зэпсисымыгъэу. Зэкошынгъэу тикъэрэл шылтээм, Ти Родинэ инэбэй дышъэхэм, Щылышыгъэ къячэу тикъэрэлти илэм Афэшы къэслющт, къэслющт орэд зэпсисымыгъэу!

□ ТУРИЗМЭР

Зэдеэжъхээ агъэпсых

Хэгъэгу клоц туризмээ зөгъэушомбгүй-
гъэнэм фэгъэхыгъэу «Хэгъэгу клоц
ыкыли Икылб къэралыгъо туризмээ Уры-
сые Федерацием хэхьоньгъэхэр щегъэ-
шыгъэнхэр» зыфиорэ программэр 2011
— 2018-рэ илъэсхэм ательятаагь.

Урысаем ишъолъыр ашызэхэцгъэнхэ фад. пстэумэ мы тофыгъор ашызэшуахынам пае федеральнэ бюджетыр 1991-тгээгүй къафэхүү. Гээтгэхэд илрээ мафэ нэс субъектхэм зэклэми къэралыгъом субсидиехэр къаритинен зээзгиныгъэхэр дашынхуу щит. Ар зымыгъэцаклэхэр ахьщэ 1991-тгээгүй илъэситуклэ (2017 — 2018-рэ илъэсхэм) зэрэхээхэр туризмээмкэ федеральнэ агентствэм ишацэу Олег Сафоновын къытуагь. Хабзэм ахьщэу къафитупширэр зэрагъэфедэрэл лъы-
пльэшт общественне комиссиихэр шъольырхэм

Туристхэм алъэплъэх

Кынмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахтэр тыу-
хыгъэ, ау къушхъэхэр зикласхэр зэ-
пмыюо къэклох. Анахьэу зыгъэпсэфы-
гъо мэфитур ары цыфхэр бэу къзыыха-
хъэхэрэр.

Адыгеим ильхъокло-
къэгъэнэжъэко куп ипа-
щу Дмитрий Голубевым къызэриорэмкэ, джыре лъеханом турба-
зэу «Азиш-тау» зыфиорэм цыфхэр жэхэм арысхэу къушхъэбгым къышечъэхых.

Ильэсир къызихъагъэм къыщегъэжъагъэу къэгъэнэжъаклохэр нэбгыре 61-мэ 1991-тгээгүй афэхъутгэх. Краснодар краим къикгъэ бзыльфыгъэр жэклэ къушхъэм къечхызы къизи, ыцагхэр ыгъэузыжъагъэх. Ар къушхъэбгым къыращэхьжи, иавтомобиль къынагъэсийгъэ. Ихахылхэм бзыльфыгъэр зыщипсэура чылпэ ашэжьынэ нахьышуо альтыгъэр.

Мыекъопэ районым зыгъэпсэфакло къаклохэ-
рэм ямашинэхэр зыда-
гъэуцщхэм ыкыи ахэр зыехэр зэшомынэнхэм автоинспекторхэр лъэ-
пльэх, гъогур нахь зы-
щыщынэгъо чылпэхэм чэчи мафи къулыкъур ащахьы.

Ахэм язакъоп, цыфхэр къушхъэм щымы-
фыкъонхэм пае къулыкъу зэфэшхъафхэр зэ-
дэгъэжъхээ, ахэм афэ-
сакъых. Цыфхэм якъэ-
ухъумэн хэбзэ тофышэхэр, чылпэ зыгъэоры-
шэжъыпшэхэр, Красно-
дар краим щыщ къулыкъу хээгъэжъагъэу къушхъэм тури-
стическе зыгъэпсэфыпшэхэм алтыппэхэрээр хэ-
лажъэх. Гъогухэр игъом аукаэбзых, осыр зэхэмь-
чыхъынам ыкыи мылыр агъэшэбэнам фэш ре-
агентхэр атыратакъо.

Египет уасэхэм къахегъахъо

Египет ишацэхэм хэгъэгу зэфэшхъафхэм ашыпсэурэ цыфхэр бэрэ зыпльхъакло къызэрэжъохэрэр къыдалыти, 2014-рэ илъэсийн визэхэм аусас доллар 25-м нэс къялтыгъагь (ыосагъэр доллар 15).

Мэзаем уасэм джыри къыхагъахъу, доллар 60-м нагъэсигь, джы къыщегъэжъагъэу визэхэм джащ фэдиз альятынен унашьо ашыгъагь. Аш туроператорхэр къыгъэбры-
сыргъэх, унашьом дыра-
гъештагъэп, аш фэдэ зе-
къялкээр ашлотэрэзэп.

Египет цыфхэм зызща-
гъэпсэфын альякъыт къэралыгъохэм ялыгъэкэ арэл туристхэр бэу зыкла-
къоштагъэх, путевкэхэм атырагъэлдэрэ ахьщэр зэрэнхэгээ маклэм пай.

Урысаем исамолет 2015-рэ илъэсийн терро-
ристхэм къызыраутэхыгъэм къыщегъэжъагъэу Египет къорэ цыфхэм япчагъэ бэу къыщилахъ. Турагентствэхэм япаш-
хэм туристхэм япчагъэ джыри нахь маклэм зэрэхуущтыр къало.

Араб Республиком туризмээмкэ и Министерст-
ве маклэм къызэригъэу-

Зыгъэпсэфыгъом изэлуклэгъу гъэшлэгъонхэр

Гъогурыклоныр щынэгъончъэнэмкэ Къэралыгъо автонспекцием иотделэу Мыекъуапэ щылэм тофышилхэм гъэтхэ зыгъэпсэфыгъохэр рамыгъажэхээ къэлэджахъэм зэдэгүшылгъуэхэр адашынх.

Гурит еджаплэхэу NN 20-м, 23-м, 25-м, 26-м, 28-м ыкыи бзэхэр ашызэхашагъэх. Гъогурыклоным ишапхъэхэр зэрэукохэрэм тофыгишохэм ыкыи зыгъэпсэфыгъо мафэхэм къэлэ-

цыклохэр щынэгъончъэу зэрэзекъоштхэм ахэр афэгъэхынэгъагъэх.

Инспекторхэр къэгүшүйлэх зэхүүм, мы лъэнькомкэ къэлэгъаджэхэм тофышилхэм зыгъэпсэнгъэу

къызхагъафэрэр къыхагъэшыгъ. Мы тофыгъом мэхъанэ ээрилэр къэлэджахъэм, ны-тыхэм агурагъэуагь.

Къэлэцыклохэм яшылэнгъэ-
рэ япсауныгъэрэ къызэтенэн-
хэм фэш шэгъэн фаехэр по-
лицийскэхэм ны-тыхэм къафало-
тагь. Джащ фэдэу анаэ зы-
тырырагъэдэзэгъээм ашыц щы-
нэгъончагъээм ибгырых зэ-
рагъэфедэн фаэр. Гъогур къэ-
лэцыклохэм зэрэзэпачыщт шы-
къялкээр ны-тыхэм тэрэзэу арагъэ-
лэгъуныр япчагъэ. Нэфы-
нэр къэзэтыре пкыгъо зэфэ-
шхъафэу щылэм зэлуклэгъу
шараагъэлэгъуэх, зэрэбгэ-
федэштхэ шыкъяхэри къафало-
тагь, къеухым шуухъафтынэу
аратыгъэх.

Ны-тыхэм рэзэнгъэ гуущы-
лэгъэр инспекторхэм афа-
льягъэр, къэлэцыклохэм яшылэнгъ-
рэ къеухъумэгъэнэмкэ тофы-
шилхэм зэрэзэрахъэрэр къы-
хагъэшыгъ.

МЫХҮРЭ ЩИЭП

ЧЫГ ШХАПЭХЭМ АЩАГЬЭХЬУХ

Марокко — къэралыгъо гъашшэгъон, хъалэмэтэу щыпльэгъурэри бэ. Ахэм зэу ашыщ чыг шхапэхэм ашыхъурэ пчэн Ихъогъухэр. Марокко нэмикэхъигъу хъигъегу пистэумэ ахэр чыгум щагъэхъух.

Марокко щыфэбэ дэд, иныр угу къагъэкы. Ар пчэнхэм афэгъэунешкүрэп, ау бзыльфыгъэхэм къызэригъэлпльярэм къыхэкіеу уц шхуантэр хьюу къышыкырэп. Пчэнхэр зидэклохэрэ чыгхэм афэдэхэри чыпшэгэштэумэ ашыпльэгъущих. Ахэм арганиекэ яджэх.

Пчэнхэм ежь-ежырэу аш фэдэ чыгхэр къыхыгъэх. Ахэм метри 8 — 10 ялъэгагъеу къекыых, атхапэхэм дыджышэ акэль, инхэп. Пчэнхэм зы чыгым пыт тхапэхэр къизаухкэ, къигот чыгым яхъом ахэр ефых. Арганием пэнэ цыкхүхэр бэу тетых, ау пчэнхэр ахэм къагъэуцухэрэп.

Аш фэдэ чыпшэхэр туристхэм якулаплэх. Гъогум пэмычыжэу шьофыим ит чыгхэр къизалэгъухэкэ, ахэм бзыу купышхөхэр аплихэу къашлошшэу, къеуух. Пчэнхэм янахыбэр шуцлэх, тэтыхехэм анах цыкхүх.

Арганиехэм къапыкээрэ пхъэшхъэ-мышхъхэм къыпцэ лъэпкь фыжь

ропэм щыпсэугъ, иунаеу цирк къалеу Венэ къызэуихыгъагъ, ежь ильфыгъэхэм къахэкыжыгъэхэм джыри аш тоф рапъашэ.

Николай ятэ къалэм итхамэтагъ, сабый 16 илагъ. Шъэожывер адrexхэм афэдэу ыгъасэштыгъ, фэгъэклотэнгъэ фишиштыгъэп. Николай ильеситу ынныбжэу «къуагъэ». Динлэжыр ыдэж къаклозэ тхаклэрэ еджаклэрэ ригъешлгагъ. Пцэжкыяшэ, шакло ятэ итгусэу клоштыгъ. Iapexхэр имылаштыгъ, маастэм үуданэр риуцтыгъ, кэлэсэ зэкъодазагъэхэр къызэуихыгъ, зэрэкъаруушор къыгъэльгэйгоу цыфыр къылэтин ылъэкыштыгъ.

Николай къызэуихыгъэ цирким аш илэужхэм непэ къызэнэсыгъэм федэ къафхэхы. Ильес 82-рэ ыгъешлгагъэу аш идунай ыухыгъ, Венэ игупчэ къэхалэ щагтэтильгэжыгъ, Урысыем икыре туристхэр икэ къэрэхъэх, зыми фэмыдэу къэхъублэгъагъ. Зэрдунеу къуклухагъ, бэ ылъэгъуяр. Н. Кобельковыр агуу къагъэкыжы.

Нэужум ятэ дышъэкычэхыпшэ илэм бухгалтерэу ыштэгъагъ. Санкт-Петербург къикыгъэ цирким ипашэ Николай зельэгүм тоф щишиэнэу ригъеблэгъагъ. Зэрдунеу къуклухагъ, бэ ылъэгъуяр. Н. Кобельковыр агуу къагъэкыжы.

Роботхэр Къэгүштыгъ, Жыы къашэ

Лондон наука и Музееу дэтым джырэ лъэхъаным «Роботхэр» ылоу къэгъэльгъонхэр щызэхашагъэх. Аужырэ ильес 500-м цыфхэм къаугушыгъэ робот зэфшхъафхэр аш къыщагъэльгъоштых.

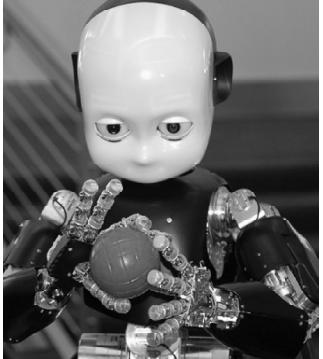

Эрик зыцэ роботри ахэм ашыщ. 1928-рэ ильесим герцогэу Йоркскар Британием инженерхэм яобществэу къызэуахыгъэм зафэмыкэом, ынаэ атыридээним пае роботыр ашыгъагъ. Ар щысыни щытыни ылъэкыштыгъ, иэутлэхэр ышшышуцтыгъ ыкчи къэгүштигъ эштигъ. Үүжкырэ ильесим Нью-Йорк ар къыщагъэльгъонхэрэу ашагъэу Эрик епллынэу къыкэрыхъэхэрэм ашыщ штагтэй хэтэу пистолеткэ аш еуи, ыккутэгъагъ. Къэгъэльгъонхэм ахагъэлэжээрэ робот пэлчэ джащ фэдэу къэбар гъашэгъон апиль.

Итепльякэ цыфхэм фэдэу роботхэр къаугушысынэу охтээ эзфэшхъафхэм фэягъэр бэ, ау зэкъэми ар къадхъуягъэп. Машинэ-цыфхэр ашы ашонгъуягъэх Леонардо да Винчи, Галилео Гали-

лей, Альбрехт Дюрер, нэмикхэми. 1560-рэ ильесим Испанием ипачыхъэ къыпэблэгъэ лы Тэпэласу Хуанело Турриано монах-робот клоу, къаш къыхъэу, тхъэльэгъухэр үшшашээ къылохъу ышшын ылъэгъагъагъ. Джары апэрэу чышхъашъом къыщаугушыгъэ роботеу алтытэрэр.

Блэккыгъэ лэшлэгъухэм ашыпсэугъэ шэнгэгъэлэжхэм робот-псэушхъэ-

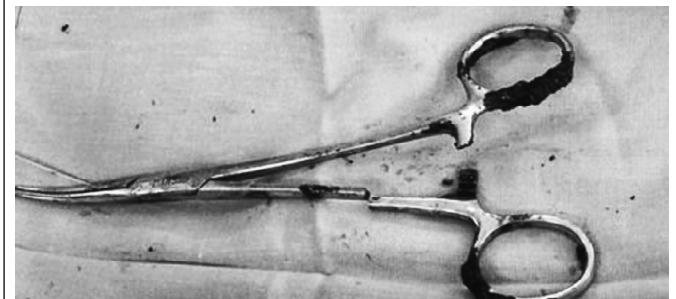

хэр, музыкальнэ һэмэ-псы-мэхэр, санэ зэрэйт чашкэхъу ежь-ежырэу зыкъэзыкуонциштыгъэхэр, сывхатхэр ашышхъу хуягъагъ.

Аш къыщегъэжъагъэу наука и ынныбжэу къуагъэ. Музееу къэгъэльгъонхэр зыщыклохэ-

рэм джы сабий къэхъу-гъак!эм фэдэу къаугу-шысыгъэ роботыр хэла-жээ, аш цыф шылкъэм фэдэу макъэхэр къе-гъе-люх, жы «къещэ», ылехэ-ри ыльакъохэри егъеси-сях. Нэмикэ робот гъе-шэгъонхэри Лондон иму-зий щыпльэгъущих.

Къыранагъэми ышлагъэп

Вьетнам и провинцихэм ашыщ щыпсэурэ хуульфыгъэр тыгъэгъазэм машинэ зэутэкъым хафи, сымэджэшым ашагъ. Къапльыхъагъ, къупшхъэ къутагъ илэмэ ауплэклигъ, рентген ашыгъ.

Хиурхэм лыям ыныбэ исэмэгу лъэнүкъокэ лэнистэ ильеу гуцаф ашыгъ. Ехьим ильес 82-рэ ыгъешлгагъэу аш идунай ыухыгъ, Венэ игупчэ къэхалэ щагтэтильгэжыгъ, Урысыем икыре туристхэр икэ къэрэхъэх, зыми фэмыдэу къэхъублэгъагъ. Зэрдунеу къуклухагъ, бэ ылъэгъуяр. Н. Кобельковыр агуу къагъэкыжы.

Медицинэм щагъэфедэрэ лэнистэм исурэт зырагъэльгъур ары ыклоц ар къирахыжынным къызэгъыгъээр. Етланэ ыныбэ загъорэ къеуээ зэрэхъущагъэ, хэзигъэжкуцшт уххэм яшшоу къызэрэхъущагъээр ыгуу къэхъуягъы.

Лэнистэр ильес 18-рэ къезхъакыгъэ лэу ильес 54-рэ зыныбжым хэти ыгъэпшынэнэу фаеп. Ехьими ымышшэу ыклоц ильыгъэ гъучи лэнистэр къызэрэхахыгъээм щегушууки, иссауныгъэ зэтэуцожыгъ. Мыхъурэ якылэнэу ригъэжэгъягъ.

Лэужих зэлуклагъэ

Молли Вуд ыныбжь ильеси 111-рэ хуугъэу ным и Мафэ хигъеунэфыкыгъ, аш да-клоу ежь ильфыгъэхэм къаклэхъуяжыгъэу джыри зы пшэшэгъэжые дунаим къызэрэхъуягъэмэ къифэгушуагъэх.

Аш ылхуу ыныбжь ильес 88-м нэсигэ, ипхэрэльфхэм апхуяжхэрэ илэх, зэкъэ Америкэм иштатэу къэхъуягъэмэ пшэшэгъэжы-ер мэзиту хуугъэу сур-тир атырахыгъ. Мыхъурэ Вирджиниум щэпсэух.

**Нэклубъор зыгъэхъазыгъэр
ШАУКЬО Аслъангугащ.**

